

בגמרא במסכת כתובות דף ס"ה עמוד א' מוזכרים מספר סיפורים על מנהג הנשים שלא או שכן לשתות יין ולכן גם יקבלו או שלא יקבלו כחלק מהירושה.

מתחילים בדף ס"ד עמוד ב'

ונתן לה חצי קב קיטנית. ואילו יין לא קתני. מסייע ליה לרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר [מעבר דף לדף ס"ה עמוד א'] אין פוסקין יינות לאשה, ואם תאמר: "אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי" — דברים שהאשה משתוקקת עליהן, ומאי נינהו — תכשיטין.

דרש רבי יהודה איש כפר נביריא, ואמרי לה איש כפר נפור חיל: מנין שאין פוסקין יינות לאשה — שנאמר: "ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה". "שתה", ולא "שתת". אלא מעתה "אכלה" ולא "אכלו", הכי נמי?! אכן מדשני קרא בדבוריה קאמרין. מכדי בגוה קא עסיק ואתי, מאי טעמא שני? שמע מינה "שתה" ולא "שתת". מיתבי: רגילה — נותנין לה! רגילה שאני, דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל: רגילה — נותנין לה פוס אחד. שאינה רגילה — נותנין לה שני פוסות. מאי קאמר?! אמר אביי, הכי קאמר: רגילה, בפני בעלה — שני פוסות, שלא בפני בעלה — נותנין לה פוס אחד. אינה רגילה, בפני בעלה — אלא פוס אחד, שלא בפני בעלה — אין נותנין לה כל עיקר. ואי בעית אימא: רגילה, נותנין לה לציקי קדירה. דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים יין לציקי קדירה מערב שבת לערב שבת. אמרה להן: כך תפסקו לבנותיכם. תנא: שומרת יבם היתה, ולא ענו אחריה אמן.

תנא: פוס אחד — יפה לאשה. שנים — ניוול הוא. שלשה — תובעת בפה. ארבעה — אפילו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת. אמר רבא: לא שנו אלא שאין בעלה עמה. אבל בעלה עמה, לית לן בה. והא חנה, דבעלה עמה הוא! אכסנאי שאני. דאמר רב הונא: מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה, שנאמר: "וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישובו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה ה'", השתא — אין, מעיקרא — לא.

הסיפור המרכזי בדף

חומא דביתהו דאביי אתאי לקמיה דרבא, אמרה ליה: פסוק לי מזוני! פסק לה. פסוק לי חמרא! אמר ליה: ידענא ביה בנחמני דלא הוה שתי חמרא. אמרה ליה: חיי דמר דהנה משקי לי בשופרתי כי האי. בהדי דקא מחויא ליה איגלי דרעא, נפל נהורא בבי דינא. קם רבא, על לביתה תבעה לבת רב חסדא. אמרה ליה בת רב חסדא: מאן הוי האי דנא בבי דינא? אמר לה: חומא דביתהו דאביי. נפקא אבתרה, מחתא לה בקולפי דשידא עד דאפקה לה מפולי מחוזא. אמרה לה: קטלת ליך תלתא, ואתת למיקטל אחרינא!?

סוף הסיפור המרכזי בדף

דביתהו דרב יוסף בריה דרבא אתאי לקמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף. אמרה ליה: פסוק לי מזוני! פסק לה. פסוק לי חמרא! פסק לה. אמר לה: ידענא בהו בבני מחוזא דשתו חמרא. דביתהו דרב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל אתאי לקמיה דרב יוסף. אמרה ליה: פסוק לי מזוני! פסק לה. פסוק לי חמרא! פסק לה. פסוק לי שיראי! אמר לה: שיראי למה? אמרה ליה: לך ולחברך ולחברוך.

שטיינזלץ על הדף

עוד שנינו במשנה: ונותן לה עוד חצי קב קיטנית ושמן וכו'. ומעירים: ואילו יין לא קתני [שנה], שאינו חייב לתת לה. הרי זה מסייע ליה [לן] לר' אלעזר, שאמר ר' אלעזר [מעבר לדף ס"ה עמוד א'] אין פוסקין יינות לאשה, ואם תאמר: והרי נאמר "אלכה אחרי מאהבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי" (הושע ב, ז), ולכאורה "שיקויי" אלה יין הם, ומשמע לכאורה שהאשה מקבלת כרגיל יין — יש לפרש כי "שיקויי" הם דברים שהאשה משתוקקת עליהן, ומאי נינהו [ומה הם] — תכשיטין, ולא שיקויים כמשמעם. דרש ר' יהודה איש כפר נביריא, ואמרי לה [ויש אומרים] איש כפר נפור חיל: מנין שאין פוסקין יינות לאשה — שנאמר: "ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה" (שמואל א' א, ט), נאמר "שתה" ולא "שתת", כלומר, שהיא אכלה אבל לא שתתה יין, ו"שתה" משמעו — שבעלה הוא ששתה. ותוהים: אלא מעתה לפי דיוק זה "אכלה" — ולא אכל, שמשמע שרק היא אכלה, הכי נמי [כך גם כן] תאמר?! ומשיבים: אנן מדשני קרא בדבוריה קאמרינן [אנחנו מפני ששינה הכתוב בדיבורו אנו אומרים] ומזה אנו מדייקים. מכדי בגוה קא עסיק ואתי [הרי בה עוסק הכתוב והולך] מאי טעמא שני [מה טעם שינה] ולא אמר "אכלה ושתתה", אלא שמע מינה [למד ממנה], מדיוק הלשון "שתה" שהיה זמן שתיה, ולא שתת [שתתה] היא בעצמה.

מיתבי [מקשים]: היתה האשה רגילה בשתיית יין — נותנין לה, והרי שפוסקים יינות לאשה! ודוחים: אשה הרגילה בשתיית יין שאני [שונה], שאמר רב חננאל בר כהנא אמר שמואל: אם אשה רגילה לשתות יין — נותנין לה כוס אחד. שאינה רגילה — נותנין לה שני כוסות. ותוהים: מאי קאמר [מה אומר]?! הרי זה היפך הסברה! אמר אביי: הכי קאמר [כך אומר]: אם היתה רגילה בשתיה, אזי בפני בעלה — נותנים לה שני כוסות, שלא בפני בעלה — נותנין לה כוס אחד בלבד. ואם אינה רגילה בשתיית יין, אזי בפני בעלה — אין נותנים לה אלא כוס אחד בלבד, שלא בפני בעלה — אין נותנין לה יין כל עיקר. ואי בעית אימא [ואם תרצה אמור]: שמה שנאמר בברייתא, כוונתו: רגילה — נותנין לה יין, לא כדי לשתות, אלא לציקי קדירה. שאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן: מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים יין לציקי קדירה מערב שבת לערב שבת. ברכה אותם ואמרה להן: כך תפסקו לבנותיכם, כמות מרובה שכזו. תנא [שנה החכם]: כלתו זו של נקדימון בן גוריון שומרת יבם היתה, ולא ענו אחריה אמן, משום שלא רצו לענות אמן שיגיעו בנותיהן למצב זה שיש בו צד פורענות.

תנא [שנה החכם]: כוס אחד של יין — יפה לאשה. שנים — ניוול הוא לה, שמתחילה להשתכר. שלשה — מגיעה לתאוה ואז אף תובעת תשמיש בפה. שתתה ארבעה כוסות יין — הריהי מגיעה למצב שאפילו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת עוד למי תיבעל. אמר רבא: לא שנו שאין נותנים יין לאשה אלא כשאין בעלה עמה, אבל כאשר בעלה עמה, לית לן [אין לנו] בה צד איסור, שאם תתאוה הרי בעלה עמה.

תנא [שנה החכם]: כוס אחד של יין — יפה לאשה. שנים — ניוול הוא לה, שמתחילה להשתכר. שלשה — מגיעה לתאוה ואז אף תובעת תשמיש בפה. שתתה ארבעה כוסות יין — הריהי מגיעה למצב שאפילו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת עוד למי תיבעל. אמר רבא: לא שנו שאין נותנים יין לאשה אלא כשאין בעלה עמה, אבל כאשר בעלה עמה, לית לן [אין לנו] בה צד איסור, שאם תתאוה הרי בעלה עמה.

הסיפור המרכזי בדף

מסופר: חומא דביתהו [אשתו, אלמנתו] של אביי, אתאי לקמיה [באה לפני] רבא שהיה דיין בעיר, אמרה ליה [לו]: פסוק לי מזוני [מזונות] המגיעים לי מן היורשים! פסק לה מזונות. אמרה לו: פסוק לי גם חמרא [יין]! אמר לה: ידענא ביה [ידוע אני בו] בנחמני, אביי בעלך, שלא הוה

שתי חמרא [היה שותה יין], ולכן, כיון שבחיינו לא היית רגילה בכך — אין נותנים לך גם אחרי מותו. **אמרה ליה** [לו]: **חיי דמר** [בחיי אדוני] **דהוי משקי ליה בשופרזי כי האי** [שהיה משקה אותי בכוסות גדולות כמו זה] **והראתה לו בידיה כמה גדולות היו הכוסות. בהדי דקא מחויא ליה** [תוך שהיתה מראה לו] **בידיה את גודל הכוסות איגלי דרעא** [התגלתה זרועה] **מן הבגד, והיתה יפה כל כך שנפל נהורא בבי דינא** [נעשה אור בבית הדין]. **קם רבא, על לביתה** [נכנס לביתו] **תבעה לאשתו בת רב חסדא לתשמיש. אמרה ליה** [לו] **בת רב חסדא, אשתו: מאן הוי האינא בבי דינא** [מי היה עכשיו בבית הדין]? **שהבינה שאין הדבר רגיל, ובודאי אירע משום שראה איזושהי אשה בבית הדין. אמר לה: חומא דביתהו** [אשתו] **של אביי היתה בבית הדין. קינאה בה וחששה, נפקא אבתרה** [יצאה בת רב חסדא אחריה] **אחרי חומא, מחתא לה בקולפי דשידא** [הכתה אותה במנעול של ארגז] **עד דאפקה לה מכולי** [שהוציאה אותה מכל העיר] **מחוזא. וכך אמרה לה: קטלת ליך תלתא** [הרגת לך שלושה גברים], **כי אביי היה בעלה השלישי, אחר שמתו שני בעליה הראשונים, ואתת למיקטל אחרינא** [ובאת להרוג אחר] **גם את רבא בעלי?!** **שהראית לו את יופיך, ויבוא לשאת אותך.**

סוף הסיפור המרכזי בדף

כעין זה מסופר: **דביתהו** [אשתו] של **רב יוסף בריה** [בנו] של **רבא אתאי לקמיה** [באה לפני] **רב נחמיה בריה** [בנו] של **רב יוסף לדין. אמרה ליה** [לו]: **פסוק לי מזוני** [מזונות!] **פסק לה כמה שפסק. אמרה לו: פסוק לי גם חמרא** [יין]! **פסק לה. אמר לה: ידענא בהו** [ידוע אני בהם] **בבני העיר מחוזא דשתו חמרא** [שנוהגים לשתות יין] **ומגיע גם לך לקבל יין.**

דומה לזה **דביתהו** [אשתו] של **רב יוסף בריה** [בנו] של **רב מנשיא מהעיר דויל אתאי לקמיה** [באה לפני] **רב יוסף. אמרה ליה** [לו]: **פסוק לי מזוני** [מזונות] **מנכסי בעלי! פסק לה. אמרה לו: פסוק לי חמרא** [יין]! **פסק לה. הוסיפה ואמרה: פסוק לי שיראי** [כלי משי]! **אמר לה: שיראי למה לך? אמרה ליה** [לו]: **לך ולחברך ולחברורך** [ולחברי חבריך], **שגם אחרי שהתאלמנתי איני צריכה להתבזות ממך ומחברך.**

בן יהוידע על הדף

תנא: כוס אחת יפה לאשה, שתיים, נוזל הוא לה. שלש, תובעת בפה. ארבע, אפלו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת. קשא אם כן איך תיקנו רבנן ארבע כוסות בליל פסח לנשים? ונראה לי בס"ד דכאן הברייתא איירי בשותה אותם תכופים זה את זה שאז תשתכר בהם אבל ד' כוסות בליל פסח רחוקים זה מזה דאחר כוס קדוש יש קריאת ההגדה ובין כוס שני לכוס שלישי יש זמן הרבה באכילת מצה ומרור וסעודת יום טוב וברכת המזון ובין כוס שלישי לרביעי איכא זמן קריאת ההלל ושבח נשמת וכיון דאיכא הפרש זמן ביניהם יהיה בטל כח כל כוס וכוס ונחלש קודם שתשתה אחריו ואינו משכר אותה כל כך.

נפל נהורא בבי דינא דרבא. פירוש נגלה מראה היופי שלה [מה הוא יופיה של אישה??] **דמצינו שהכתוב מדמה את היופי לאור חמה ולבנה דכתיב (שיר השירים ו, י) יפה כלבנה ברה פחמה. וכן כאן מראה היופי העצום שנראה להיושבים פתאום ידמה בעיניהם כאור זורח ולזה אמר 'נפל נהורא בבי דינא' והוא לשון מליצה.**

קם רבא, על לביתה, תבעה לבת רב חסדא. הנה בודאי הגמור והברור שאין תביעה זו היתה מחמת הרהור תאוה שהרהר בחומה ובא להשקיט את תאותו באשתו! דאם כן לא הוה מסדר התלמוד משתעי בגנות רבא חס ושלום! אלא תביעה זו עשה אותה לפניו למראה עינים כי

בראותו דהעיזה חומה כל כך להראות לו מדת הגביעים בזרועה הבין שנתנה עיניה בה להנשא לו אחר שכבר נשאת לשלשה גדולי הדור ולכן נתנה עיניה גם בו שהוא היה גדול הדור ונתכוונה להראות לו יופיה כדי שתנשא חן בעיניו וישאנה.

ובאמת אף על פי שהכלי שנשתמש בו קודש ערב אצל גדולי הדור להשתמש בו וכמו שמצינו ברבינו הקדוש שבקש לישא אשתו של רבי אלעזר ברבי שמעון אחר פטירתו, עם כל זה היה רבא ירא לישא את חומה אף על פי שהיתה כלי קודש של אביי שהוא גדול הדור מפני שזאת יש לה דין קטלנית דנשאת לשלשה.

ולכך חש רבא פן אחר כך תבא חומה אצלו עוד הפעם באיזה תביעות כדי שתראה לו יופיה עוד פעם שנית לכך רצה לעשות המצאה לרחקה מעל פניו שלא תבא אצלו. והוא אי אפשר לומר לה בפירוש לא תבואי אצלי! לכן נכנס אצל אשתו ותבע אותה להראות לה שבא אליו תאווה בראיית פניה של חומה כדי שתחרד אשתו חרדה גדולה בדבר הזה שתחוש בעבורו ואז תרדוף אחריה להוציאה מן העיר ומי יאמר לה מה תעשי! וכאשר היה כן שהוצאתה מכוליה מחוזא ובאמת לא היה לו תאווה ולא הרהור כלל ורק הראה לפניו אשתו כן כדי שתגרש את חומה.

מחַתָּא לֵה בְּקוּלְפִי דְשִׂידָא. פירש רש"י במנעול. ויש להקשות וכי לא היה לה מקל ומטה או דבר אחר להכותה בו ולקחה המנעול? ונראה לי בס"ד דרמזה לה בזה מאחר שהיא קטלנית שנשאת לשלשה ומתו הרי היא אסורה לכל אדם וצריך שתנעול פתחה מעתה ולא תשמש עם שום בעל ולכך מחתה אותה במנעול.